

Silsila'e Arba'ināt

Chālīs Aḥādīse mubārakah

Tuḥfatu al-Anām

Fī

Faḍli al-Ṣalāti wa-al-Salām

﴿Fazīlate Durūd-o Salām﴾

www.TahirulQadriBooks.com

Shayḫ al-Islām

al-Duktūr Muḥammad Ṭāhir al-Qādirī

Roman Urdū Transliterator

Dīwān Mōḥsin Shāh

مَوْلَايَ صَلِّ وَسَلِّمْ دَائِمًا أَبَدًا
عَلَى حَبِيبِكَ خَيْرِ الْخَلْقِ كُلِّهِمْ
مُحَمَّدَ سَيِّدِ الْكَوْنَيْنِ وَالثَّقَلَيْنِ
وَ الْفَرِيقَيْنِ مِنْ عَرَبٍ وَمِنْ عَجَمِ

﴿صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَبَارَكَ وَسَلَّمَ﴾

Ḥarfe āghāz

Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam par ṣalāt-o salām bhejnā ḥukme Ilāhī, ek munfarad wazīdah, be-misl ‘ibādat, ‘azīmush-shān du‘ā aur qaṭ‘īyul-qubūl ‘aml hai. Yeh qurbe Ḳhudā-wandī aur qurbe Nabwī ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam ke ḥuṣūl kā beh-tarīn zarī‘ah hai. Irshāde Bārī Ta‘ālā hai:

هُوَ الَّذِي يُصَلِّيْ عَلَيْكُمْ وَ مَلَائِكَةُ لِيُخْرِجَكُم مِّنَ
الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ ۗ وَ كَانَ بِالْمُؤْمِنِيْنَ رَحِيْمًا ۝

(الأحزاب، ٣٣: ٣٣)

“Wohī hai jo tum par Durūd bhejtā hai aur Us ke firishte bhī, tā-keh tumhen andheron se nikāl kar nūr kī ṭaraf le jā’e aur Woh Mominon par Baḡī Mehr-bānī farmāne wālā hai.”

Imām Ibn Manzūr Afrīqī ke muṭābiq lafz ṣalāt ke ka’ī ma‘ānī haiñ jin meñ ‘du‘ā’, ‘istighfār’, ‘raḥmat’, ‘barakat’, ‘ishā’ate zikre jamīl’ aur ‘Namāz’ ziyādah ma‘rūf haiñ. Lekin Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam par ṣalāt ke ḥawāle se jab is lafz kā zikr ā’e to agar Allāhu subḥānahu wa-Ta‘ālā kī ṭaraf se ho to is kā ma‘ná ‘nuzūle raḥmat’ hotā hai, firishton kī ṭaraf se ho to ‘du‘ā’ aur agar us kā ta‘alluq bandoñ se ho to is kā ma‘ná ‘ṭalabe raḥmat’ hotā hai.

Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam par Allāh Ta‘ālā aur us ke malā’ikah ke durūj bhejne kā yeh sharaf dā’imī wa abadī hai aur kisī ek zamāne ke sāth maḥṣūṣ nahīn kyūn-keh yeh Sunnate Ilāhīyah hai, aur Sunnate Ilāhīyah meñ dawām hotā hai. Agar cheh aḥkāme Ilāhīyah meñ tabdīlī ātī rāhtī hai magar Sunnate Ilāhīyah meñ tabdīlī nahīn hotī. Qur’ān Ḥakīm ne is ḥaqīqat ko yūn bayān kiyā hai:

فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ۗ وَ لَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ
تَحْوِيلًا ۝

(فاطت، ۳۵: ۴۳)

“So Āp Allāh kī Sunnat meñ hargiz ko’ī tabdīlī nahīn pā’enge aur nah hī Allāh kī Sunnat meñ hargiz ko’ī phirnā pā’enge.”

Salāt-o Salām ke fazā’il ke ḥawāle se kḥud Ḥuẓūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam se bōhat se irshādāt marwī haiñ jin se is ‘azīmush-shān ‘amal kī ahammīyat aur fazīlat wāzeh hotī hai. Zere naẓar ‘Arba‘īn’ meñ Shaykh al-Islām Dōkṭar Muḥammad Ṭāhir al-Qādirī madda zilluhū al-‘ālī ne Ḥuẓūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam kī kḥidmate aqdas meñ Durūd-o salām pesh karne kā ḥukm, is kī barakāt-o fazā’il, Durūde pāk ke muḥtalif ṣīghe aur Durūd nah paṛhne wāle shaḫṣ kī mazammāt par mushtamil mustanad zakhīra’e Ḥadīṣ se chālīṣ Aḥādīse mubarakah jam‘a karne kī sa‘ādat ḥāṣil kī hai.

Allāh Ta‘ālā se du‘ā hai keh hamen Durūd-o salām kī barakāt-o fuyūzāt se kamā ḥaqquhū, istifādah karne kī tawfiq ‘aṭā farmā’e. (Āmīn bi-jāhi Sayyīdi al-Mursalīn ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam)

(Ḥāfīz Ṣahīr Aḥmad al-Isnādī)

Risarch Skōlar,

Farīde Millat Risarch Inṣṭyūt

www.TahirulQadriBooks.com

al-Āyātu al-Qur’ānīyah

1. “Be-shak Allāh aur Us ke (sab) firishte Nabīye (Mukarram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam) par Durūd bhejte rāhte haiñ, ae īmān wālo! Tum (bhī) un par Durūd bhejā karo aur ḳhūb salām bhejā karo.”
2. “Wohī hai jo tum par Durūd bhejtā hai aur Us ke firishte bhī, tā-keh tumheñ añdheroñ se nikāl kar nūr kī ṭaraf le jā’e, aur Woh Mominoñ par Baṛī Mehr-bānī farmāne wālā hai.”

al-Aḥādīthu al-Nabawīyah

1. “Ḥazrat Aws bin Aws raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī hai keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: be-shak tumhāre dinon mein Jumu‘ah kā din sab se beh-tar hai. Is din Ḥazrat Ādam ‘alayhi al-salām paidā huwe aur isī din unhon ne wafāt pā’ī aur isī din sūr phūnkā jā’egā aur isī din saḡht āwāz zāhir hogī. So is din mujh par kaṣrat se Durūd bhejā karo, kyūn-keh tumhārā Durūd mujh par pesh kiyā jātā hai. Ṣaḡāba’e kirām raḍiya Allāhu ‘anhum ne ‘arḗ kiyā: yā Rasūl Allāh! Hamārā Durūd Āp ke wiṣāl ke ba’d Āp ko kaise pesh kiyā jā’egā? Kyā Āp kā jasade mubāarak ḡhāk mein nahīn mil chukā hogā? Āp ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam ne farmāyā: (nahīn aisā nahīn hai) Allāh Ta‘ālā ne zamīn par Anbiyā’e kirām (‘alayhimu al-salām)

ke jismon ko (khānā yā kisī bhī qism kā nuqṣān pahōnchānā) ḥarām farmā diyā hai.”

Ek riwāyat meṅ Ḥazrat ‘Alī raḍiya Allāhu ‘anhu keh Āp ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam ne farmāyā: be-shak Allāh Buzurg-o Bartar ne zamīn par ḥarām qarār diyā hai keh woh hamāre jismon ko khā’e.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Abū Dāwūd, Nasā’ī, Ibn Mājah Dārimī ne riwāyat kiyā hai. Imām Ḥākim ne farmāyā: yeh ḥadīṣ Imām Buḥārī kī sharā’iṭ par ṣahīḥ hai aur Imām Wādiyāthī ne bhī farmāyā: ise Imām Ibn Ḥibbān ne ṣahīḥ qarār diyā hai. Aur Imām ‘Asqalānī ne farmāyā: ise Imām Ibn Ḳhuzaymah ne ṣahīḥ qarār diyā hai aur Imām ‘Ajlūnī ne farmāyā: ise Imām Bayhaqī ne jayyid sanad ke sāth riwāyat kiyā hai. ‘Allāmah Ibn Kathīr ne farmāyā: ise Imām Ibn Ḳhuzaymah, Ibn Ḥibbān, Dāraqṭnī aur Nawawī ne **al-Adhkār** meṅ ṣahīḥ qarār diyā hai.

2. “Ḥaẓrat Abū Dardā’ raḍiya Allāhu ‘anhu riwāyat karte haiñ keh Ḥuẓūr Nabīye Akram ṣallá Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: Jumu‘ah kā din mujh par kaṣrat se Durūd bhejā karo, yeh Yaume Mash·hūd (ya‘nī merī bār-gāh meñ firishton kī ḥāẓirī kā ḵhuṣūṣī din) hai. Is din firishte (kaṣrat se merī bār-gāh meñ) ḥāẓir hote haiñ, jab ko’ī shaḵḥ mujh par Durūd bhejtā hai to us ke fāriḡh hone tak us kā Durūd mere sāmne pesh kar diyā jātā hai. Ḥaẓrat Abū Dardā’ raḍiya Allāhu ‘anhu bayān karte haiñ keh main ne ‘arḷ kiyā: (yā Rasūl Allāh!) Aur Āp ke wiṣāl ke ba‘d (kyā hogā)? Āp ṣallá Allāhu ‘alayhi wa-‘alá Ālihī wa-sallam ne farmāyā: hāñ (merī zāhirī) wafāt ke ba‘d bhī (mere sāmne isī tarḡh pesh kiyā jā’egā kyūn-keh) Allāh Ta‘ālā ne zamīn par Anbiyā’e kirām ‘alayhimu al-salām ke jismon kā khānā ḥarām kar diyā hai. So Allāh Ta‘ālā kā Nabī zindah hotā hai aur use rizq bhī ‘aṭā kiyā jātā hai.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Ibn Mājah ne ṣaḥīḥ sanad ke sāth riwāyat kiyā hai. Imām Mundhirī ne farmāyā: ise Imām Ibn Mājah ne jayyid isnād ke sāth riwāyat kiyā hai aur Imām Munāwī ne bayān kiyā keh Imām Damīrī ne farmāyā: is ke rijāl siqāt haiñ. Imām ‘Ajlūnī ne bhī ise Ḥadīse ḥasan kahā hai.

3. “Ḥazrat Faḍālah bin ‘Ubayd raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī hai ek martabahhn hamāre dar-miyān tashrīf-farmā the keh achānak ek shaḫṣ āyā aur us ne Namāz adā kī aur yeh du‘ā māngī: “ae Allāh! Mujhe baḫsh de aur mujh par raḥm farmā.” To Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: ae Namāzī! Tū ne jaldī kī jab Namāz paḥ chuko to phir sukūn se baiṭh jā’o, phir Allāh Ta‘ālā ke shāyāne shān us kī ḥamd-o ṣanā karo, aur phir mujh par Durūd-o salām bhejo aur phir du‘ā māngo. Rāwī bayān karte haiñ keh phir ek aur shaḫṣ ne Namāz adā kī, to us ne Allāh Ta‘ālā kī

ḥamd-o sanā bayān kī, aur Ḥuẓūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam par Durūd-o salām bhejā to Ḥuẓūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: ae Namāzī! (Apne Rab) se māngo tumheñ ‘aṭā kiyā jā’egā.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Tirmidhī, Nasā’ī aur Ibn Kḥuzaymah ne riwāyat kiyā hai. Imām Tirmidhī ne farmāyā: yeh Ḥadīṣ ḥasan hai. Aur Imām Mundhirī ne bhī ise ḥasan qarār diyā hai. Aur Imām Haythamī ne farmāyā: is kī sanad meñ Rushdayn bin Sa‘d haiñ jin kī riwāyāt riqāq meñ maqbūl haiñ aur baqīyah tamām rijāl bhī ṣiqah haiñ.

www.TahirulQadriBooks.com

4. “Ḥazrat Abū Ḥumayd al-Sā‘dī yā Abū Usayd al-Anṣārī raḍiya Allāhu ‘anhumā bayān karte haiñ keh Ḥuẓūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jab tum meñ se ko’ī Masjid meñ dākḥil ho to use chāhiye keh woh Ḥuẓūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu

‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam par salām bheje phir kahe: “ae Allāh! Mere liye apnī raḥmat ke darwāze khol de. Aur jab masjid se bāhar nikle to kahe: “ae Allāh! Main tujh se terā faḍl māngtā hūn.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Muslim, Abū Dāwūd ne mazkūrah alfāz meñ aur Ibn Mājah wa Dārimī ne riwāyat kiyā hai.

Imām Abū Ḥātim Rāzī ne bayān kiyā keh Imām Abū Zur‘ah ne farmāyā: Ḥaḍrat Abū Ḥumayd aur Abū Usayd raḍiya Allāhu ‘anhumā donoñ se marwī riwāyāt ṣaḥīḥ-tar hotī haiñ. Aur Imām Munāwī ne farmāyā: jab tum meñ se ko’ī masjid meñ dākḥil ho to use Ḥuḏūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam kī khidmat meñ salām ko maḥbūb, ḡarūrī aur lāzim samajhte huwe ‘arḡ karnā chāhiye kyūn-keh masājid ḡikr karne kī jagah haiñ aur Ḥuḏūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu

‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam kī khidmat
meñ salām ‘arḏ karnā bhī zikre Ilāhī hī hai.

5. “Ḥaḏrat Abū Hurayrah raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī hai keh Ḥuḏūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: apne gharoñ ko qabristān nah banā’o (ya‘nī apne gharoñ meñ bhī Namāz paḥhā karo unheñ qabristān kī ṭarḥ wīrān nah rakhi) aur nah hī merī qabr ko ‘īd-gāh banā’o (keh jis ṭarḥ ‘īd sāl meñ do martabah ātīhai us ṭarḥ tum sāl meñ ṣirf ek yā do daḑ’ah merī qabr kī ziyārat karo bal-keh merī qabr kī jis qadr mumkin ho kaṣrat se ziyārat kiya kar) aur mujh par (kaṣrat se) Durūd bhejā karo. So tum jahāñ kahīñ bhī hote ho tumhārā Durūd mujhe pahōñch jātā hai.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Abū Dāwūd, Aḥmad aur Ibn Abī Shaybah ne Ḥaḏrat ‘Alī raḍiya Allāhu ‘anhu se aur Ṭabarānī wa Bayhaqī ne riwāyat kiya hai. Imām Nawawī ne farmāyā: ise Imām Abū Dāwūd ne ṣaḥīḥ sanad ke sāth

riwāyat kiyā hai aur Imām Ibn Kathīr ne bhī in kī tā’īd kī hai.

6. “Ḥazrat Anas bin Mālik raḍiya Allāhu ‘anhu riwāyat bayān farmāte haiñ keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jis shaḫṣ ke sāmne bhī merā zikr ho use chāhiye keh mujh par Durūd bheje aur jo mujh par ek martabah Durūd bhejtā hai Allāh Ta‘ālā (ba-ṣūrate raḥmat) us par das martabah Durūd bhejtā hai.”

Ise Imām Nasā’ī, ābū Ya‘lá aur Ṭabarānī ne riwāyat kiyā hai. Imām Haythamī ne farmāyā: is sanad ke rijāl ṣaḥīḥ Ḥadīṣ ke rijāl haiñ.

7. “Ḥazrat Abū Mas‘ūd Anṣārī raḍiya Allāhu ‘anhu Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam se riwāyat karte haiñ keh Āp ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam ne farmāyā: Jumu‘ah ke din mujh par Durūd kī kasrat kiyā karo, be-shak jo bh mujh par

Jumu‘ah ke din Durūd bhejtā hai us kā Durūd mujh par pesh kiyā jātā hai.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Ḥākīm aur Bayhaqī ne riwāyat kiyā hai. Imām Ḥākīm ne riwāyat kiyā hai. is Ḥadīṣ kī sanad ṣaḥīḥ hai.

“Ḥazrat Abū Umāmah raḍīya Allāhu ‘anhu riwāyat karte hain keh Ḥuḏūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: Jumu‘ah ke din mujh par kasrat se Durūd bhejā karo, be-shak merī Ummat kā Durūd har Jumu‘ah ke roz mujhe pesh kiyā jātā hai aur merī Ummat mein se jo mujh par sab se ziyādah Durūd bhejne wālā hogā woh maqām-o manzilat ke e‘tebār se bhī mere sab se ziyādah qarīb hogā.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Bayhaqī ne riwāyat kiyā hai. Imām ‘Asqalānī ne farmāyā: is kī sanad mein ko‘ī naqṣ nahīn hai aur Imām Mundhīrī aur

‘Ajlūnī ne farmāyā: ise Imām Bayhaqī ne sanade ḥasan ke sāth riwāyat kiyā hai.

8. “Ḥazrat Anas raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī hai keh Rasūl Allāh ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jo shaḫṣ bhī merā zikr kare use chāhiye keh woh mujh par Durūd bhejne aur jo mujh par ek martabah Durūd bhejtā hai main us par das martabah Durūd bhejtā hūn.”

Ise Imām Abū Ya‘lá aur Maqdisī ne riwāyat kiyā hai aur Imām Maqdisī ne farmāyā: is kī sanad ṣaḥīḥ hai.

9. “Ḥazrat ‘Ubayd Allāh bin Buraydah apne wālid Ḥazrat Buraydah raḍiya Allāhu ‘anhu se riwāyat karte hain keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: ae Buraydah! Jab tum apnī Namāz paḥne baiṭho to tashahhud aur mujh par Durūd bhejnā kabhī tark nah karnā, woh Namāz kī

zakāt hai. Aur Allāh Ta‘ālā ke tamām Anbiyā’ aur Rasūloñ par aur us ke ṣāleḥ bandoñ par bhī salām bhejā karo.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Dāraquṭnī aur Daylamī ne riwāyat kiyā hai.

10. “Ḥazrat Abū Hurayrah raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī hai keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jo shaḵṣ mujh par ek martabah Durūd bhejā hai to Allāh Ta‘ālā us par das martabah Durūd (raḥmat) bhejtā hai.”

Aur Imām Tirmidhī ne in lafāz kā izāfah kiyā: “Aur Allāh Ta‘ālā us ke liye das nekiyāñ bhī us (Durūd paḥne) ke badle meñ likh detā hai.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Muslim, Tirmidhī aur Nasā’ī ne riwāyat kiyā hai. Nīz Imām Tirmidhī

ne farmāyā: Ḥazrat Abū Hurayrah raḍiya Allāhu ‘anhu kī Ḥadīṣ ḥasan ṣaḥīḥ hai.

11. “Ḥazrat ‘Abd Allāh bin Mas‘ud raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī hai keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: Qiyāmat ke Din logon mein se sab se ziyādah mere qarīb woh shaḫṣ hogā jis ne un mein se sab se ziyādah mujh par Durūd bhejā hogā.”

Ise Imām Tirmidhī, Ibn Ḥibbān, Ibn Abī Shaybah, Abū Ya‘lá aur Buḫhārī ne **al-Tārīḫ al-kabīr** mein riwāyat kiyā hai. Imām Tirmidhī, Nawawī aur Mizzī ne farmāyā: yeh Ḥadīṣ ḥasan hai. Aur Imām ‘Asqalānī ne bhī farmāyā: ise Imām Tirmidhī ne hasan aur Imām Ibn Ḥibbān ne ṣaḥīḥ qarār diyā hai aur Imām Bayhaqī ke hān bhī is kī tā’īd Ḥazrat Abū Umāmah raḍiya Allāhu ‘anhu kī Ḥadīṣ se bhī hotī hai aur is kī sanad mein naqṣ nahīn hai.

12. “Ḥaẓrat Ubayy bin Ka‘b raḍiya Allāhu ‘anhu bayān karte haiñ keh Ḥuẓūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam jab rāt kā do tihā’ī ḥiṣṣah guzar jātā to ghar se bāhar tashrīf le āte aur farmāte: logo! Allāh kā zikr karo, Allāh kā zikr karo, hidā dene wālī, (Qiyāmat) ā ga’ī, pīḥe āne wālā ek aur zalzalah us ke pīḥe ā’egā, maut apnī saḥtī ke sāth ā ga’ī, maut apnī saḥtī ke sāth ā ga’ī. Ḥaẓrat Ubayd raḍiya Allāhu ‘anhu ne kahā keh main ne ‘arḷ kiyā: yā Rasūl Allāh! Main kasrat se Āp par Durūd bhejtā hūñ. So main Āp par kitnā Durūd bhejā karūñ? Ḥuẓūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jis qadr tum chāho? Unhoñ ne ‘arḷ kiyā: kyā main apnī du‘ā (aur zikr azkār) kā chauthā’ī ḥiṣṣah Āp par Durūd bhejne ke liye ḳhāṣ kar dūñ? Ḥuẓūr ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jitnā tum chāho lekin agar is meñ izāfah kar lo to yeh tumhāre liye beh-tar hai, main ne ‘arḷ kiyā: (yā Rasūl Allāh!) Ādhā ḥiṣṣah

ḵhāṣ kar dūn? Āp ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jitnā to chāhe lekin agar tū is meñ izāfah kar le to yeh tere liye beh-tar hai, main ne ‘arz kiyā: (yā Rasūl Allāh!) Do tihā’ī kāfī hai? Āp ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jitān tū chāhe lekin agar tū is meñ izāfah kar le to yeh tere liye beh-tar hai. Main ‘arz kiyā: (yā Rasūl Allāh!) Main sārī du‘ā (aur zikr azkār kā sārā waqt) Āp par Durūd bhejne ke liye ḵhāṣ kartā hūn, to Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam ne farmāyā: phir to yeh Durūd hī tumhāre tamām ḡhamoñ (kā madāwā karne) ke liye kāfī ho jā’egā aur (isī ke bā’is) tumhāre tamām gunāh mu‘āf kar diye jā’enge.”

www.TahirulQadriBooks.com

Ise Imām Tirmidhī, Aḥmad, Ḥākim aur Bayhaqī ne riwāyat kiyā hai. Imām Tirmidhī ne farmāyā: yeh Ḥadīs ḥasan ṣahīḥ hai aur Imām Ḥākim ne farmāyā: is Ḥadīs kī sanad ṣahīḥ hai

aur Imām Haythamī bhī farmāyā: ise Imām Aḥmad ne sanade ḥasan ke sāth riwāyat kiyā hai.

13. “Ḥazrat Ḥibbān Munqid raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī hai keh ek ādamī ne Ḥuḏūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam kī bār-gāh mein ‘arḏ kiyā: yā Rasūl Allāh! Kyā main apnī du‘ā (aur zikr azkāṛ) kā tīsrā ḥiṣṣah Āp par Durūd bhejne ke liye ḳhāṣ kar dūn? Āp ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam ne farmāyā: hān agar tū chāhe (to aisā kar saktā hai) phir us ne ‘arḏ kiyā: (yā Rasūl Allāh!) Kyā du‘ā kā do tihā’ī ḥiṣṣah (Āp par Durūd bhejne ke liye ḳhāṣ kar dūn)? Āp ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam ne farmāyā: hān, phir us ne ‘arḏ kiyā: (yā Rasūl Allāh!) Kyā sārī kī sārī du‘ā (Āp par Durūd bhejne ke liye ḳhāṣ kar dūn)? Yeh sun kar Āp ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam ne farmāyā: phir to Allāh Ta‘ālā tere dunyā aur āḳhirat ke tamām mu‘āmalāt ke liye kāfī ho jā’egā.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Ṭabarānī, Ibn Abī ‘Āṣim aur Bayhaqī ne bhī mursalan riwāyat kiyā hai aur Imām Bayhaqī ne farmāyā: yeh mursal jayyid hai. Aur Imām Mundhirī aur Imām Haythamī ne farmāyā: ise Imām Ṭabarānī ne sanade ḥasan ke sāth riwāyat kiyā hai.

“Ḥazrat Ṭufayl bin Ubayy raḍiya Allāhu ‘anhu apne wālīd se riwāyat karte haīn keh ek Ṣaḥābī ne Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam kī bār-gāh meñ ‘arḏ kiyā: (yā Rasūl Allāh!) Āp kī kyā rā’e hai agar maiñ apnī sārī du‘ā Āp par Durūd bhejne ke liye khāṣ kar dūn? To Āp ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam ne farmāyā: phir to Allāh Ta‘ālā tumhāre dunyā wa ākhirat se muta‘alliq tamām umūr ke liye kāfī ho jā’egā.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Ibn Abī Shaybah ne riwāyat kiyā hai.

14. “Ḥazrat Abū Hurayrah raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī hai keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: (merī Ummat mein se ko’ī shaḵḥṣ) aisā nahīn jo mujh par salām bheje magar Allāh Ta‘ālā ne mujh par merī rūḥ wāpas lauṭā dī hū’ī hai yahān tak keh main har salām karne wāle (ko us) ke salām kā jawāb detā hūn.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Abū Dāwūd, Aḥmad, Ṭabarānī aur Bayhaqī ne riwāyat kiyā hai. Nīz Imām ‘Asqalānī ne farmāyā: ise Imām Abū Dāwūd ne riwāyat kiyā hai aur is ke rāwī siqah hai. Imām Haythamī ne bhī farmāyā: is kī sanad mein ‘Abd Allāh bin Yazīd al-Iskandarānī rāwī ko main nahīn jāntā jab-keh Mahdī bin Ja‘far aur dīgar tamām rāwī siqāt hai.

15. “Ḥazrat ‘Abd Allāh raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī hai keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: bilā shubḥ·hah Allāh Ta‘ālā kī zamīn mein ba‘z

ghasht karne wāle firishte haiñ (jin kī ḍyūṭī yehī hai keh) woh mujhe merī Ummat kā salām pāhchānte haiñ.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Nasā’ī, Dārimī, Ibn Abī Shaybah aur ‘Abd al-Razzāq ne riwāyat kiyā hai. Imām Ḥākim ne farmāyā: is Ḥadīṣ kī sanad ṣaḥīḥ hai.

16. “Ḥazrat ‘Ammār bin Yāsir raḍiya Allāhu ‘anhumā se marwī hai keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: be-shak Allāh Ta‘ālā ne merī qabr par ek firishtah muqarrar kiyā huwā hai, jise Allāh Ta‘ālā ne tamām maḥlūqāt kī āwāzeñ sun·ne (aur samajhne) kī qūwat ‘aṭā farmā’ī hai, so Roze Qiyāmat tak jo bhī mujh par Durūd paḥegā, woh firishtah us Durūd paḥne wāle kā nām aur us ke wālid kā nām mujhe pahōnchā’egā, aur ‘arḷ karegā: yā Rasūl Allāh! Fulān bin fulān ne Āp par Durūd bhejā hai.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Bazzār ne riwāyat kiyā aur Imām Buḫḫārī ne **al-Tārīḫ al-Kabīr** meñ aur Mundhirī ne bhī riwāyat kiyā hai. Imām Haythamī ne farmāyā: is kī sanad meñ Ibn Humayrī rāwī ko main nahīn jāntā, is ke ‘ilāwah tamām rijāl ṣaḥīḥ Ḥadīṣ ke rijāl haiñ.

“Abū Shayḫ Ibn Hibbān kī riwāyat ke alfāz yūn haiñ keh Ḥuḏūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: be-shak Allāhu tabārak wa-Ta‘ālā kā ek firishta hai, jise Allāh Ta‘ālā ne tamām maḥlūqāt kī āwāz sun·ne (aur samajhne) kī qūwat ‘aṭā farmā’ī hai, pas woh firishta mere wiṣāl ke ba‘d merī qabr par Qiyāmat tak khaṛā rahegā. Merī Ummat meñ se jo shaḫṣ bhī mujh par Durūd bhejegā, woh firishta us kā nām aur us ke bāp kā nām legā aur kahegā: yā Muḥammad! (Mere Āqā!) Fulān shaḫṣ ne Āp kī ḳhidmat meñ Durūd bhejā hai. So Allāh Ta‘ālā us shaḫṣ par

har ek Durūd ke badle men̄ das raḥmateṅ nāzil farmā'egā.”

17. “Ḥazrat Abū ‘Umāmah raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī hai keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jo shaḵṣ mujh par ek martabah Durūd bhejtā hai Allāh Ta‘ālā us ke ṣile men̄ (ba-ṣūrate raḥmat) us par das martabah Durūd bhejtā hai aur ek firishta ke zimmah yeh kām lagā diyā gayā hai keh woh us hadīya’e Durūd ko merī ḵhidmat men̄ pesh kare.”

Is Ḥadīs ko Imām Ṭabarānī aur Mundhirī ne riwāyat kiyā hai.

18. “Ḥazrat Anas bin Mālik raḍiya Allāhu ‘anhu bayān farmāte haiṅ keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jo shaḵṣ mujh par Durūd bhejtā hai us kā Durūd mujhe pahōnch jātā hai aur main bhī

us par Durūd bhejtā hūn aur us ke ‘ilāwah us ke liye das nekiyān likh dī jāti haiñ.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Ṭabarānī aur Mundhirī ne riwāyat kiyā hai. Imām Mundhirī ne farmāyā: Imām Ṭabarānī ne ise ba-ghair kisī naqṣ wālī sanad ke sāth riwāyat kiyā hai aur Imām Haythamī ne bhī farmāyā: is kī sanad meñ ek rāwī ko main nahīn jāntā aur baqīyah tamām rijāl siqāt haiñ.

19. “Ḥazrat Anas bin Mālik raḍiya Allāhu ‘anhu riwāyat bayān karte haiñ keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jo shaḵṣ mujh par ek martabah Durūd bhejtā hai to Allāh Ta‘ālā us par das raḥmateñ nāzil farmātā hai, is ke ba‘d das gunāh mu‘āf kiye jāte haiñ aur us ke liye das darajāt baland kiye jāte haiñ.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Nasā’ī, Aḥmad aur Ibn Abī Shaybah ne riwāyat kiyā hai. Imām Ḥākim ne farmāyā: is Ḥadīṣ kī sanad ṣaḥīḥ hai.

20. “Ḥazrat Abū Ṭalḥah raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī hai keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ek martabah tashrīf lā’e to Āp ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam ke chehra’e aqdas par kḥuṣhī zāhir ho rahī thī. Āp ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam ne farmāyā: abhī abhī Jibrā’īl ‘alayhi al-salām mere pās ā’e aur unhoñ ne kahā: Āp kā Rab farmātā hai: ae Muḥammad! Kyā Āp is bāt par rāzī nahīn keh Āp kī Ummat mein se jo shaḥṣ ek martabah Āp par Durūd bheje, main us par das raḥmateñ bhejūn? Aur Āp kī Ummat mein se ko’ī Āp par ek martabah salām bheje to main us par das martabah salām bhejūn.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Nasā’ī, Dārimī, Aḥmad aur Ibn Abī Shaybah ne riwāyat kiyā hai nīz

Imām Ḥākim ne farmāyā: is Ḥadīṣ kī sanad ṣaḥīḥ hai.

21. “Ḥaẓrat ‘Āmir bi Rabī‘ah raḍiya Allāhu ‘anhu Ḥuẓūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam se riwāyat karte haiñ keh Āp ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam ne farmāyā: o bhī Musalmān mujh par Durūd bhejtā hai, to firishte us par us waqt tak Durūd bhejte rāhte haiñ jab tak woh mujh par Durūd bhejtā rahtā hai. Ab us insān kī marzī hai keh woh mujh par kaṣrat se Durūd bheje yā qillat se.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Ibn Mājah, Aḥmad aur Abū Ya‘lá ne riwāyat kiyā hai. Imām Maqdisī ne farmāyā: is kī isnād ṣaḥīḥ hai.

“Ek riwāyat meñ Ḥaẓrat ‘Āmir bin Rabī‘ah raḍiya Allāhu ‘anhu se hī marwī hai keh Ḥuẓūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: ko’ī shaḵṣ mujh par Durūd nahīn bhejtā magar firishte us par us

waqt tak Durūd bhejte rāhte haīn, jab tak woh mujh par Durūd bhejtā rāhtā hai, so ab us insān kī marzī hai keh woh mujh par kasrat se Durūd bheje yā qillat se.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Aḥmad aur Ibn Abī Shaybah ne riwāyat kiyā hai. Imām Mundhirī ne farmāyā: is Ḥadīṣ ko Imām Aḥmad, Ibn Abī Shaybah aur Ibn Mājah, in sab ne Ḥazrat ‘Āsim bin ‘Ubayd Allāh se aur unhoñ ne Ḥazrat ‘Abd Allāh bin ‘Āmir raḍiya Allāhu ‘anhu se, unhoñ ne apne wālid (Ḥazrat ‘Āmir raḍiya Allāhu ‘anhu) se riwāyat kiyā hai aur Imām Tirmidhī ne inheñ ṣaḥīḥ qarār diyā hai. Aur yeh Ḥadīṣ mutāba‘āt meñ ḥasan hai. **Wallāhu a‘lam.**

www.TahirulQadriBooks.com

“Ek aur riwāyat meñ Ḥazrat Abū Ṭalḥah raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī hai keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jo shaḫṣ mujh par ek daf‘ah Durūd bhejtā hai, Allāh Ta‘ālā us par das

martabah Durūd (ba-ṣūrate raḥmat) bhejtā hai. Ab insān kī marzī woh kasrat se mujh par Durūd bheje yā qillat se.”

Is Ḥadīs ko Imām Bayhaqi ne riwāyat kiya hai.

22. “Ḥazrat ‘Abd Allāh bin ‘Amr raḍiya Allāhu ‘anhumā farmāte hain keh jo shaḫṣ Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam par ek martabah Durūd bhejtā hai, Allāh Ta‘ālā aur us ke firishte us par satta martabah (ba-ṣūrate raḥmat) Durūd bhejte hain.”

Is Ḥadīs ko Imām Aḥmad ne riwāyat kiya hai. Imām Mundhirī ne farmāyā: ise Imām Aḥmad ne isnāde ḥasan ke sāth riwāyat kiya hai. Aur Imām Haythamī ne farmāyā: is kī sanad ḥasan hai.

23. “Ḥazrat Alī bin Abī Ṭālib raḍiya Allāhu ‘anhumā se marwī hai keh Ḥuzūr Nabīye Akram

ṣallá Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jo mujh par ek martabah Durūd bhejtā hai, Allāh Ta‘ālā us ke nāma’e a‘māl meñ ek qīrāt ke bar-ā-bar ṣawāb likh detā hai aur (Allāh Ta‘ālā ke hāñ) qīrāt Uḥud pahāḡ kī miṣl hai.”

Ise Imām ‘Abd al-Razzāq ne riwāyat kiyā hai.

24. “Ḥazrat Abū Kāhil raḍiya Allāhu ‘anhu bayān karte hain keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallá Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: ae Abū Kāhil! Jo shaḡḡ bhī tīn daf‘ah din ko aur tīn daf‘ah rāt ko mujh par shauq aur maḡabbat ke sāth Durūd bhejtā hai to Allāh Ta‘ālā us bande ke us rāt aur din ke gunāhoñ ko baḡhshnā apne ūpar wājib kar letā hai.”

Ise Imām Ṭabarānī aur Mundhirī ne riwāyat kiyā hai.

“Ek riwāyat meñ Ḥaẓrat Abū Hurayrah raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī hai keh Ḥuẓūr Nabīye Akram ṣallá Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: mujh par Durūd paḥhā karo bilā shub·hah (tumhārā) mujh par Durūd paḥhnā tumhāre liye (rūḥānī wa jismānī) pākīzagī kā bā‘is hai.”

Ise Imām Ibn Abī Shaybah aur Abū Ya‘lá ne riwāyat kiyā hai.

25. “Ḥaẓrat Anas bin Mālik raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī hai keh Ḥuẓūr Nabīye Akram ṣallá Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: ko’ī do ādamī jo Allāh Ta‘ālā kī kḥāṭir bā-ham maḥabbat rakhte hoñ, un meñ se ko’ī ek dūsre kā istiqbāl kartā hai aur us se muṣāfaḥah kartā hai aur woh donoñ Rasūl Allāh ṣallá Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam par Durūd bhejte haiñ to un donoñ ke judā hone se pāhle un ke agle pīḥle gunāh mu‘āf kar diye jāte haiñ.”

Ise Imām Abū Ya‘lá ne riwāyat kiyā aur Imām Buḫhārī ne **al-Tārīkh al-Kabīr** meñ aur Ibn al-Sunnī ne riwāyat kiyā hai.

26. “Ḥazrat Anas bin Mālik raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī hai keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallá Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jo shaḫṣ mujh par ek martabah Durūd paḥtā hai Allāh Ta‘ālā us par das raḥmatoñ kā nuzūl farmātā hai, aur jo shaḫṣ mujh par das martabah Durūd paḥtā hai Allāh Ta‘ālā us par sau raḥmateñ nāzil farmātā hai, aur jo shaḫṣ mujh par sau martabah Durūd paḥtā hai Allāh Ta‘ālā us kī donoñ āñkhoñ ke dar-miyān (peshānī par) munāfiqat aur āg (donoñ) se hameshah ke liye āzādī likh detā hai aur Roze Qiyāmat us kā qiyām (aur darajah) shuhadā’ ke sāth hogā.”

Ise Imām Ṭabarānī aur Mundhirī ne riwāyat kiyā hai aur Imām Haythamī ne farmāyā: is meñ Ibrāhīm bin Sālīm bin Salam

Hujaymī nāmī rāwī nahīn jāntā baqīyah tamām rijāl siqāt haiñ.

27. “Ḥazrat Abū Hurayrah raḍiya Allāhu ‘anhu bayān karte haiñ keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jo shaḵḥ mujh par kisī kitāb meñ Durūd bhejtā hai to firishte us ke liye us waqt tak baḵshish kī du‘ā karte rāhte haiñ jab tak merā nām us kitāb meñ maujūd rāhtā hai.”

Ise Imām Ṭabarānī, Ḳhaṭīb Baġhdādī aur Mundhirī ne riwāyat kiyā hai. Imām ‘Asqalānī ne farmāyā: ise Imām Ibn Ḥibbān ne **al-Thiqāt** meñ riwāyat kiyā hai.

28. “Ḥazrat Abū Dardā’ raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī hai keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jo shaḵḥ ṣubḥ ke wqt aur shāmke waqt mujh par das daf‘ah Durūd bhejegā use Qiyāmat ke Roz merī shafā‘at naṣīb hogī.”

Imām Mundhirī aur Haythamī ne farmāyā: ise Imām Ṭabarānī ne do isnād ke sāth riwāyat kiyā hai. Un mein se ek kī sanad jayyid hai aur us ke rijāl ṣiqah haiñ.

29. “Ḥazrat ‘Abd al-Raḥmān bin Abī Laylá kā bayān hai keh mujhe Ḥazrat Ka‘b bin ‘Ujrah raḍiya Allāhu ‘anhu mile aur farmāyā: kyā main tumheñ ek tōḥfahal- nah dūn jise main ne Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallá Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam se sunā hai? To main ne ‘arz kiyā: kyūn nahñī, Āp mujhe woh zarūr ‘atā karen, unhoñ ne farmāyā: ham ne Nabīye Karīm ṣallá Allāhu ‘alayhi wa-‘alá Ālihī wa-sallam se ‘arz kiyā: yā Rasūl Allāh! Allāh Ta‘ālá ne hamen Āp kī kḥidmat mein salām bhejnā to sīkhā diyā hai lekin ham Āp ke Ahle Bait par Durūd kaise bhejā karen? Āp ṣallá Allāhu ‘alayhi wa-‘alá Ālihī wa-sallam ne farmāyā: yūn kahā karo: ae Allāh! Durūd bhej Ḥazrat Muḥammad Muṣṭafá ṣallá Allāhu ‘alayhi wa-‘alá Ālihī wa-sallam par aur

Āle Muḥammad par jaise Tū ne Durūd bhejā Ḥaḏrat Ibrāhīm ‘alayhi al-salām par aur Āle Ibrāhīm par, be-shak Tū hī bōhat Ta‘rīf wālā aur Buzurgī wālā hai. Ae Allāh! Barakt nāzil farmā Ḥaḏrat Muḥammad Muṣṭafā ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam par aur Āle Muḥammad par jaise Tū ne barakat nāzil farmā’ī Ḥaḏrat Ibrāhīm ‘alayhi al-salām aur Āle Ibrāhīm par, be-shak Tū ta‘rīf aur buzurgī wālā hai.”

Yeh Ḥadīṣ muttafaq ‘alaih hai.

30. “Ḥaḏrat Abū Hurayrah raḏiya Allāhu ‘anhu bayān karte hain keh Ḥuḏūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jo shaḵḥṣ yeh pasand kartā hai us kā nāma’e a‘māl (ajr-o ṣawāb ke) paimāne se pūrā pūrā nāpā jā’e, to jab woh ham Ahle Bait par Durūd bheje to use yūn kāhnā chāhiye: ﴿اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَأَزْوَاجِهِ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ وَذُرِّيَّتِهِ وَأَهْلِ بَيْتِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ﴾ “Ae Allāh! Tū Durūd bhej Ḥaḏrat

Muḥammad ṣallá Allāhu ‘alayhi wa-‘alá Ālihī wa-sallam, un kī azwāje muṭahharāt, un kī aulāde aṭhār aur un ke Ahle Bait aṭhār par jaisā keh Tū ne Durūd bhejā Ḥaẓrat Ibrāhīm ‘alayhi al-salām kī Āl par, be-shak Tū bōhat ziyādah Ta‘rīf kiyā huwā aur Buzurgī bālā hai.”

Ise Imām Abū Dāwūd, Bayhaqī aur Buḫhārī ne **al-Tārīḫ al-Kabīr** meñ riwāyat kiyā hai.

31. “Ḥaẓrat Zayd bin Ḳhārijah Anṣārī raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī hai keh main ne Ḥuẓūr Nabīye Akram ṣallá Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam kī bār-gāh meñ sawāl kiyā: (yā Rasūl Allāh!) Ham Āp par Durūd kaise bhejeñ? To Āp ṣallá Allāhu ‘alayhi wa-‘alá Ālihī wa-sallam ne farmāyā: mujh par Durūd bhejā karo aur ḳhūb girḡirā kar du‘ā karo aur yūñ kahā karo: ﴿اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَيَّ وَعَلَىٰ آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ آلِ إِبْرَاهِيمَ وَعَلَىٰ آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ﴾ “Ae Allāh! Tū Ḥaẓrat Muḥammad Muṣṭafá ṣallá

Allāhu ‘alayhi wa-‘alá Ālihī wa-sallam aur Āp ṣallá Allāhu ‘alayhi wa-‘alá Ālihī wa-sallam kī Āl par Durūd bhej.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Nasā’ī ne riwāyat kiyā hai.

“Ek riwāyat meñ Ḥazrat Zayd bin Khārijah Anṣārī raḍiya Allāhu ‘anhu bayān karte haiñ keh main ne Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallá Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam kī bār-gāh meñ sawāl kiyā: to main ne ‘arḥ kiyā: (yā Rasūl Allāh!) Āp par Durūd kaise bhejen? Āp ṣallá Allāhu ‘alayhi wa-‘alá Ālihī wa-sallam ne farmāyā: mujh par ḵhūb Durūd bhejā karo aur ḵhūb girḡirāyā karo phir yūñ kahā karo: ﴿اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ﴾ “Ae Allāh! Tū Ḥazrat Muḥammad Muṣṭafá ṣallá Allāhu ‘alayhi wa-‘alá Ālihī wa-sallam par aur Āp kī Āl par barakat nāzil farmā jaise keh Tū ne Ḥazrat Ibrāhīm ‘alayhi al-salām par barakt nāzil kī, be-

shak Tū bōhat ziyādah Ta‘rīf ke lā’iq aur Buzurgī wālā hai.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Aḥmad bin Ḥanbal ne riwāyat kiyā hai. Aur ‘Allāmah Ibn al-Qayyim al-Jawzīyah ne kahā: is kī sanad ṣahīḥ hai.

32. “Ḥazrat Ruwayfi‘ bin Thābit Ansārī raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī hai keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jis ne Muḥammad Muṣṭafā ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam par Durūd bhejā aur yeh kahā: ﴿اللَّهُمَّ أَنْزِلْهُ الْمُقْعَدَ الْمُقْرَبَ عِنْدَكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ “Yā Allāh! Ḥuzūr ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam ko Qiyāmat ke Roz apne nazdīk maqāme qurb par fā’iz farmā.”. Us ke liye merī shafā‘at wājib ho jātī hai.”

Ise Imām Aḥmad, Bazzār aur Ṭabarānī ne riwāyat kiyā hai. Imām Ibn Kathīr ne farmāyā: is ki isnād meñ ko’ī naqṣ nahīn hai. Aur Imām

Haythamī ne farmāyā: ise Imām Bazzār ne aur Ṭabarānī ne **al-Awsaṭ** aur **al-Kabīr** meñ riwāyat kiyā hai, in sab kī sanad ḥasan hai.

33. “Ḥaḏrat Jābir raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī hai keh Ḥuḏūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jis ne azān sunte waqt yeh kahā: ﴿اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدُّعْوَةُ الثَّائِمَةُ وَالصَّلَاةُ﴾ “Ae mere Allāh! Ae us da‘wate kāmīl aur qā’im hone wālī Namāz ke Rab! Tū Ḥaḏrat Muḥammad ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam par Durūd bhej aur un se is ṭarḥ rāzī ho jā keh us ke ba‘d Tū nā-rāz ho.” To (us Durūd ke ba‘d) Allāh Ta‘ālā us bande kī (har) du‘ā qubūl farmātā hai.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Aḥmad, Ṭabarānī aur Ibn al-Sunnī ne riwāyat kiyā hai.

34. “Ḥaḏrat Abū Sa‘īd Ḳhudrī raḍiya Allāhu ‘anhu riwāyat bayān karte haiñ keh Ḥuḏūr

Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jis kisī Musalmān ke pās ṣadaqah nah ho to woh apnī du‘ā meñ yeh kahe: ﴿اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ، وَصَلِّ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ﴾ “Yā Allāh! Tū apne bande aur Rasūl Ḥaẓrat Muḥammad ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam par Durūd bhej, Momin mardoñ aur Momin ‘auratoñ aur Musalmān mardoñ aur Musalmān ‘auratoñ par bhī durūj bhej.” So us kā yeh Durūd us kī zakāt (ya‘nī rūḥānī wa jismānī pākīzagī kā bā‘is hohī.”

Ise Imām Ibn Ḥibbān ne aur Buḫārī ne **al-Adab al-mufrad** meñ aur Ḥākim ne riwāyat kiyā hai. Aur Imām Ḥākim ne farmāyā: is Ḥadīs kī sanad ṣaḥīḥ hai.

35. “Ḥaẓrat ‘Abd Allāh bin ‘Abbās raḍiya Allāhu ‘anhumā bayān karte haiñ keh Ḥuẓūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jis ne yeh kahā: ﴿جَزَى اللَّهُ مُحَمَّدًا عَنَّا﴾

﴿بِسْمِ اللَّهِ﴾ “Allāh Ta‘ālā hamārī ṭaraf se Muḥamma Muṣṭafā ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam ko woh jazā’e ḵhair ‘atā farmā’e jis ke Āp ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam āhl haiñ.” To goyā us ne hazār ṣubḥoñ tak sattar (ṣawāb likhne wāle) firishtoñ ko (thakā diyā).”

Is Ḥadīṣ ko Imām Ṭabarānī aur Abū Nu‘aym ne riwāyat kiyā hai. Imām Dhahabī ne bayān kiyā keh Imām Nasā’ī ne farmāyā: rāwī Hānī bin Hānī meñ ko’ī naqṣ nahīñ, aur Ibn Hibbān ne unheñ **al-Thiqāt** meñ zikr kiyā hai.

36. “Ḥazrat Abū Hurayrah raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī hai keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: har majlis jis meñ log jam‘a hoñ aur us meñ nah to Allāh Ta‘ālā kā zikr karen aur nah hī apne Nabīye Mukarram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam par Durūd bhejen to woh majlis Qiyāmat ke Din un logoñ ke liye wabāl

hogī aur phir agar Allāh Ta‘ālā chāhe to unheñ ‘azāb de aur chāhe to unheñ mu‘āf farmā de.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Tirmidhī, Nasā’ī aur Aḥmad ne riwāyat kiyā hai. Imām Tirmidhī ne farmāyā: yeh Ḥadīṣ ḥasan ṣaḥīḥ hai. Imām Maqdisī ne bhī farmāyā: is kī sanad ḥasan hai.

37. “Ḥazrat Ḥasan bin ‘Alī bin Abū Ṭālib raḍiya Allāhu ‘anhum bayān karte haiñ keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: be-shak woh shaḥṣ baḥhīl hai jis ke sāmne merā zikr ho aur woh mujh par Durūd nah bheje.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Tirmidhī, Nasā’ī, Aḥmad, Ibn Hibbān, Ḥākim aur Abū Ya‘lá ne riwāyat kiyā hai. Imām Abū ‘Īsá ne farmāyā keh yeh Ḥadīṣ ḥasan ṣaḥīḥ hai aur Imām Ḥākim ne farmāyā keh yeh Ḥadīṣ ṣaḥīḥul-isānd hai.

“Ek riwāyat meñ Ḥazrat Abū Dharr Ghifārī raḍiya Allāhu ‘anhu bayān karte haiñ keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: kyā tumheñ logon meñ se baḫhīl-tarīn ādamī ke bāre meñ nah batā’ūñ? Ṣaḥāba’e kirām ne ‘arḏ kiyā: kyūñ nahīñ, yā Rasūl Allāh! To Āp ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam ne farmāyā: (sab se ziyādah baḫhīl) woh shaḫṣ hai jis ke sāmne merā zikr kiyā gayā aur us ne mujh par Durūd nah bhejā.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Ibn Abī ‘Āṣim ne riwāyat kiyā hai jaisā keh Imām Mundhirī ne farmāyā hai.

www.TahirulQadriBooks.com

38. “Ḥazrat ‘Abd Allāh bin ‘Abbās raḍiya Allāhu ‘anhumā riwāyat karte haiñ keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jo mujh par Durūd parḥnā bhūl gayā woh Jannat kā rāstah bhūl gayā.”

Ise Imām Ibn Mājah aur Ṭabarānī ne riwāyat kiyā hai.

“Ek riwāyat meñ Ḥazrat Ja‘far raḍiya Allāhu ‘anhu apne wālid se riwāyat karte haiñ keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jis shaḫṣ ke sāmne merā zikr kiyā jā’e aur woh mujh par Durūd bhejnā bhūl jā’e to Qiyāmat ke Din woh Jannat kā rāstah bhūl jā’egā.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Ibn Abī Shaybah, Ṭabarāni aur Bayhaqī ne riwāyat kiyā hai.

39. “Ḥazrat Abū Hurayrah raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī haiñ keh Ḥuzūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jo log kisī majlis meñ ikatṭhe huwe aur phir woh (us majlis meñ) Allāh Ta‘ālā kā zikr aur Nabīye Mukarram (ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam) par Durūd paṛhe ba-ghair muntashar ho ga’e to woh majlis un ke liye

Qiyāmat ke Roz bā‘ise ḥasrat ḵhasārah) ban·ne ke siwā aur kuḥ nah hogī.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Ibn Ḥibbān aur Aḥmad ne riwāyat kiyā hai. Imām Haythamī ne farmāyā: is kī sanad ke rijāl ṣaḥīḥ Ḥadīṣ ke rijāl haiñ.

40. “Ḥazrat Sahl bin Sa‘d al-Sā‘idī raḍiya Allāhu ‘anhu se marwī hai keh Ḥuḏūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam ne farmāyā: jis shaḵṣ kā wuḏū‘ nahīn us kī Namāz nahīn, jo ādamī wuḏū karte waqt Allāh Ta‘ālā kā nām nahīn letā us kā wuḏū nahīn hotā aur jo Ḥuḏūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam par Durūd nahīn paḥtā, us kī Namāz nahīn hotī, aur jo Anṣār se maḥabbat nahīn rakhtā us kī bhī Namāz nahīn hotī.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Ibn Mājah, Dāraquṭnī, Ḥākim aur Ṭabarānī ne riwāyat kiyā hai.

41. “Ḥaẓrat ‘Umar bin Kḥaṭṭāb raḍiya Allāhu ‘anhu riwāyat bayān farmāte haiñ keh yaqīnan du‘ā us waqt tak zamīn aur āsmān ke dar-miyān ṭḥāhrī rāhtī hai aur us meñ se ko’ī bhī chīz ūpar nahīñ jātī jab tak tum apne Nabīye (Mukarram) ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-‘alā Ālihī wa-sallam par Durūd nah paḥ lo.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Tirmidhī ne riwāyat kiyā hai.

“Ek aur riwāyat meñ Ḥaẓrat ‘Alī raḍiya Allāhu ‘anhu farmāte haiñ keh har du‘ā us waqt tak qubūl nahīñ hotī jab tak Ḥuẓūr Nabīye Akram ṣallā Allāhu ‘alayhi wa-Ālihī wa-sallam par Āp ke Ahle Bait par Durūd nah bhejā jā’e.”

Is Ḥadīṣ ko Imām Ṭabarānī aur Bayhaqī ne sanade jayyid ke sāth riwāyat kiyā hai. Imām Mundhirī aur Haythamī ne farmāyā: is ke rijāl siqah haiñ.

Durūd-o Salām ke Fazā'il-o Barakāt

Mazkūrah bālā Aḥādīse mubārakah kī raushanī meñ Durūd-o Salām ke muḫtaṣaran darje zail fazā'il hamāre sāmne ā'e haiñ:

1. Durūd-o Salām Sunnate Ilāhīyah aur Sunnate Malā'ikah hai.
2. Durūd-o Salām paḥne wāle par ḳḥud Allāh Rabbu al-'izzat Durūd bhejtā hai.
3. Durūd-o Salām bār-gāhe Ulūhīyat aur bār-gāhe Risālat se ta'alluq-o qurbat kā mujarrab-tarīn nusḳhah hai.
4. Durūd-o Salām Āqā 'alayhi al-salām kī tawajjuhāt, 'ināyāt aur ziyārat kā wasīlah hai.
5. Durūd-o Salām Ḥabībe Kibriyā ṣallā Allāhu 'alayhi wa-'alā Ālihī wa-sallam kī bār-gāh se sharfe jawāb kā mūjib hai.

6. Durūd-o Salām, taubah balandiye darajāt kā wasīlah aur nuzūle raḥmate Ḳhudā-wandī kā mu'assar-tarīn zarī'ah hai.
7. Durūd-o Salām be-shumār ajr-o sawāb, duniyāwī wa uḵhrawī falāḥ aur kām-yābī kā zarī'ah hai.
8. Durūd-o Salām kī qubūliyat nah ṣirf yaqīnī hai bal-keh du'ā aur dīgar a'māle ṣāleḥah kī qubūliyat kā zarī'ah hai.
9. Durūd-o Salām duniyā wa āḵirat ke ḡhamon kā madāwā hai.
10. Durūd-o Salām jismānī wa rūḥānī pākīzagī kā zarī'ah hai.
11. Durūd-o Salām nah paḥne wālā shaḵṣ sab se baḡā baḵhīl hai.
12. Durūd-o Salām nah paḥne wālā shaḵṣ Jannat kā rāstah bhūl jā'egā.

Maṣādir al-Taḥrīj

١. القرآن الحكيم -
٢. احمد بن حنبل، ابو عبد الله بن محمد (١٦٤-٢٤١هـ/٧٨٠-٤٨٥٥هـ) -
المسند - بيروت، لبنان: المكتب الاسلامي، ١٣٩٨هـ/١٩٧٨هـ -
٣. ابن اسحاق، اسماعيل الجهمي القاضي المالكى (١٩٩-٢٨٢هـ) - فضل
الصلاة على النبي ﷺ - بيروت، لبنان: المكتب الاسلامي، ١٣٩٧هـ -
٤. بخارى، ابو عبد الله محمد بن اسماعيل بن ابراهيم بن مغیره (١٩٤-٢٥٦هـ) /
٨١٠-٤٨٧٠هـ) - الأدب المفرد - بيروت، لبنان: دار البشائر الاسلاميه،
١٤٠٩هـ/١٩٨٩هـ -
٥. بخارى، ابو عبد الله محمد بن اسماعيل بن ابراهيم بن مغیره (١٩٤-٢٥٦هـ) /
٨١٠-٤٨٧٠هـ) - التاريخ الكبير - بيروت، لبنان: دار الكتب العلميه -
٦. بخارى، ابو عبد الله محمد بن اسماعيل بن ابراهيم بن مغیره (١٩٤-٢٥٦هـ) /
٨١٠-٤٨٧٠هـ) - الصحيح - بيروت، لبنان + دمشق، شام: دار القلم،
١٤٠١هـ/١٩٨١هـ -
٧. بزار، ابو بكر احمد بن عمرو بن عبد الخالق بصرى (٢١٠-٢٩٢هـ) /

- ٨٢٥-٩٠٥ء)۔ المسند بیروت، لبنان: ١٤٠٩ھ۔
٨. بیہقی، ابو بکر احمد بن حسین بن علی بن عبد اللہ بن موسیٰ (٣٨٤-٤٥٨ھ / ٩٩٤-١٠٦٦ء)۔ دلائل النبوة۔ بیروت، لبنان: دار الکتب العلمیہ، ١٤٠٥ھ/١٩٨٥ء۔
٩. بیہقی، ابو بکر احمد بن حسین بن علی بن عبد اللہ بن موسیٰ (٣٨٤-٤٥٨ھ / ٩٩٤-١٠٦٦ء)۔ السنن الصغری۔ مدینہ منورہ، سعودی عرب: مکتبۃ الدار، ١٤١٠ھ/١٩٨٩ء۔
١٠. بیہقی، ابو بکر احمد بن حسین بن علی بن عبد اللہ بن موسیٰ (٣٨٤-٤٥٨ھ / ٩٩٤-١٠٦٦ء)۔ السنن الكبرى۔ مکہ مکرمہ، سعودی عرب: مکتبۃ دار الباز، ١٤١٤ھ/١٩٩٤ء۔
١١. بیہقی، ابو بکر احمد بن حسین بن علی بن عبد اللہ بن موسیٰ (٣٨٤-٤٥٨ھ / ٩٩٤-١٠٦٦ء)۔ شعب الإیمان۔ بیروت، لبنان: دار الکتب العلمیہ، ١٤١٠ھ/١٩٩٠ء۔
١٢. ترمذی، ابو عیسیٰ محمد بن عیسیٰ بن سورہ بن موسیٰ بن ضحاک سلمی (٢١٠-٢٧٩ھ/٨٢٥-٨٩٢ء)۔ السنن۔ بیروت، لبنان: دار الغرب الاسلامی، ١٩٩٨ء۔
١٣. ابن جعد، ابو الحسن علی بن جعد بن عبید ہاشمی (١٣٣-٢٣٠ھ /

- ٧٥٠-٤٨٤٥هـ)۔ المسند۔ بیروت، لبنان: مؤسسہ نادر، ١٤١٠ھ/
١٩٩٠ء۔
١٤. حارث، ابن ابی اسامہ (١٨٦-٢٨٢ھ)۔ بغیة الباحث عن زوائد مسند الحارث۔ مدینہ منورہ، سعودی عرب: مرکز خدمۃ السنۃ والسیرۃ النبویہ، ١٤١٣ھ/١٩٩٢ء۔
١٥. حاکم، ابو عبد اللہ محمد بن عبد اللہ بن محمد (٣٢١-٤٠٥ھ/٩٣٣-١٠١٤ء)۔ المستدرک علی الصحیحین۔ مکہ، سعودی عرب: دارالباز للنشر والتوزیع۔
١٦. ابن ابی حاتم، عبدالرحمن بن محمد بن ادريس بن مهران الرازی التمیمی، ابو محمد (٢٤٠-٣٢٧ھ)۔ علل الحدیث۔ بیروت، لبنان: دار المعرفة، ١٤٠٥ھ۔
١٧. ابن حبان، ابو حاتم محمد بن حبان بن احمد بن حبان (٢٧٠-٣٥٤ھ/٨٨٤-٩٦٥ء)۔ الصحیح۔ بیروت، لبنان: مؤسسۃ الرسالہ، ١٤١٤ھ/١٩٩٣ء۔
١٨. ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی بن محمد بن محمد بن علی بن احمد کنانی (٧٧٣-٨٥٢ھ/١٣٧٢-١٤٤٩ء)۔ الإصابۃ فی تمييز الصحابة۔ بیروت، لبنان: دار الجیل، ١٤١٢ھ/١٩٩٢ء۔

۱۹. ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی بن محمد بن محمد بن علی بن احمد کنانی (۷۷۳-۸۵۲ھ/۱۳۷۲-۱۴۴۹ء)۔ فتح الباری شرح صحیح البخاری۔ لاہور، پاکستان: دارنشر الکتب الاسلامیہ، ۱۴۰۱ھ/۱۹۸۱ء۔
۲۰. ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی بن محمد بن محمد بن علی بن احمد کنانی (۷۷۳-۸۵۲ھ/۱۳۷۲-۱۴۴۹ء)۔ لسان المیزان۔ بیروت، لبنان، مؤسسة الأعلمی المطبوعات، ۱۴۰۶ھ/۱۹۸۶ء۔
۲۱. ابن حیان، ابو محمد عبد اللہ بن محمد بن جعفر بن محمد انصاری اصبہانی (۲۷۴-۳۶۹ھ)۔ العظمة۔ ریاض، سعودی عرب: دارالعاصمۃ، ۱۴۰۸ھ۔
۲۲. ابن خزیمہ، ابو بکر محمد بن اسحاق (۲۲۳-۳۱۱ھ/۸۳۸-۹۲۴ء)۔ الصحیح۔ بیروت، لبنان: المکتب الاسلامی، ۱۳۹۰ھ/۱۹۷۰ء۔
۲۳. خطیب بغدادی، ابو بکر احمد بن علی بن ثابت بن احمد بن مہدی بن ثابت (۳۹۲-۴۶۳ھ/۱۰۰۲-۱۰۷۱ء)۔ تاریخ بغداد۔ بیروت، لبنان: دار الکتب العلمیہ۔
۲۴. خطیب بغدادی، ابو بکر احمد بن علی بن ثابت بن احمد بن مہدی بن ثابت (۳۹۲-۴۶۳ھ/۱۰۰۲-۱۰۷۱ء)۔ شرف أصحاب الحدیث۔ انقرہ، ترکی: دار احیاء السنۃ النبویہ۔
۲۵. دارقطنی، ابو الحسن علی بن عمر بن احمد بن مہدی بن مسعود بن نعمان (۳۰۶-۳۰۶ھ)۔

- دار المعرفه، بيروت، لبنان: ۳۸۵ھ/۹۱۸-۹۹۵ء)۔ السنن۔ السنن۔ بيروت، لبنان: دار المعرفه، ۱۳۸۶ھ/۱۹۶۶ء۔
۲۶. دارمی، ابو محمد عبد اللہ بن عبد الرحمن (۱۸۱-۲۵۵ھ/۷۹۷-۸۶۹ء)۔ السنن۔ بيروت، لبنان: دارالکتب العربی، ۱۴۰۷ھ۔
۲۷. ابو داود، سلیمان بن أشعث سجستانی (۲۰۲-۲۷۵ھ/۸۱۷-۸۸۹ء)۔ السنن۔ بيروت، لبنان: دارالفکر، ۱۴۱۴ھ/۱۹۹۴ء۔
۲۸. دیلمی، ابو شجاع شیرویه بن شہردار بن شیرویه الهمذانی (۴۴۵-۵۰۹ھ/۱۰۵۳-۱۱۱۵ء)۔ مسند الفردوس۔ بيروت، لبنان: دار الکتب العلمیہ، ۱۴۰۶ھ/۱۹۸۶ء۔
۲۹. ذہبی، شمس الدین محمد بن احمد (۶۷۳-۷۴۸ھ)۔ میزان الاعتدال فی نقد الرجال۔ بيروت، لبنان، دارالکتب العلمیہ، ۱۹۹۵ء۔
۳۰. ابن راہویہ، ابو یعقوب إسحاق بن ابراهیم بن مخلد بن ابراهیم بن عبد اللہ (۱۶۱-۲۳۷ھ/۷۷۸-۸۵۱ء)۔ المسند۔ مدینہ منورہ، سعودی عرب: مکتبۃ الایمان، ۱۴۱۲ھ/۱۹۹۱ء۔
۳۱. روایانی، ابو بکر محمد بن ہارون الرویانی (۳۰۷ھ)۔ المسند۔ قاہرہ، مصر: مؤسسہ قرطبہ، ۱۴۱۶ھ۔
۳۲. سبکی، تقی الدین ابو الحسن علی بن عبد الکافی بن علی بن تمام بن یوسف بن موسیٰ

- بن تمام أنصاري (٦٨٣-٧٥٦هـ/١٢٨٤-١٣٥٥ع). شفاء السقام
في زيارة خير الأنام- حيدر آباد، بھارت: دائرہ معارف نظامیہ،
-١٣١٥ھ
٣٣. سخاوی، ابو عبد اللہ محمد بن عبد الرحمن بن محمد بن ابی بکر بن عثمان بن محمد
(٨٣١-٩٠٢هـ/١٤٢٨-١٤٩٧ع). القول البديع في الصلاة على
الحبيب الشفيح- مدينه منوره، سعودی عرب: المكتبة العلمیة، ١٣٩٧ھ/
-١٩٧٧ع
٣٤. ابن السري، هناد الكوفي (١٥٢-٢٤٣هـ). الزهد- كويت: دار الخلفاء
للكتاب، ١٤٠٦ھ-
٣٥. ابن سعد، ابو عبد اللہ محمد (١٦٨-٢٣٠هـ/٧٨٤-٨٤٥ع). الطبقات
الكبرى- بيروت، لبنان: دار بيروت للطباعة و النشر، ١٣٩٨ھ/
-١٩٧٨ع
٣٦. ابن السني، احمد بن محمد الدينوري (٢٨٤-٣٦٤هـ). عمل اليوم والليلة-
بيروت، لبنان: دار ابن حزم، ١٤٢٥هـ/٢٠٠٤ع-
٣٧. سيوطي، جلال الدين ابو الفضل عبد الرحمن بن ابی بکر بن محمد بن ابی بکر بن
عثمان (٨٤٩-٩١١هـ/١٤٤٥-١٥٠٥ع). الدر المنثور في
التفسير بالمأثور- بيروت، لبنان: دار الفكر، ١٩٩٣ع-

٣٨. شاشی، ابو سعید بیثم بن کلیب بن شرح (٣٣٥ھ/٩٤٦ء)۔ المسند۔
مدینہ منورہ، سعودی عرب: مکتبۃ العلوم والحکم، ١٤١٠ھ۔
٣٩. شوکانی، محمد بن علی بن محمد (م ١٢٥٥ھ)۔ نیل الأوطار شرح منتقى الأخبار۔ بیروت، لبنان: دار الجلیل، ١٩٧٣ء۔
٤٠. ابن ابی شیبہ، ابو بکر عبد اللہ بن محمد بن ابراہیم بن عثمان کوفی (١٥٩-٢٣٥ھ/٧٧٦-٨٤٩ء)۔ المصنف۔ ریاض، سعودی عرب: مکتبۃ الرشید، ١٤٠٩ھ۔
٤١. طبرانی، ابو القاسم سلیمان بن احمد بن ایوب بن مطیر اللخمی (٢٦٠-٣٦٠ھ/٨٧٣-٩٧٠ء)۔ کتاب الدعاء۔ بیروت، لبنان: دارالکتب العلمیة، ١٤٢١ھ/٢٠٠١ء۔
٤٢. طبرانی، ابو القاسم سلیمان بن احمد بن ایوب بن مطیر اللخمی (٢٦٠-٣٦٠ھ/٨٧٣-٩٧١ء)۔ مسند الشامیین۔ بیروت، لبنان: مؤسسۃ الرسالہ، ١٤٠٥ھ/١٩٨٤ء۔
٤٣. طبرانی، ابو القاسم سلیمان بن احمد بن ایوب بن مطیر اللخمی (٢٦٠-٣٦٠ھ/٨٧٣-٩٧٠ء)۔ المعجم الأوسط۔ قاہرہ، مصر: دار الحرمین، ١٤١٥ھ۔
٤٤. طبرانی، ابو القاسم سلیمان بن احمد بن ایوب بن مطیر اللخمی (٢٦٠-٣٦٠ھ/

- ٨٧٣-٩٧٠ء)۔ المعجم الصغير۔ بيروت، لبنان: المکتب الاسلامی،
١٤٠٥ھ/١٩٨٥ء
- ٤٥۔ طبرانی، ابو القاسم سليمان بن احمد بن ايوب بن مطير اللخمي (٢٦٠-٣٦٠ھ/
٨٧٣-٩٧١ء)۔ المعجم الكبير۔ موصل، عراق: مطبعة الزهراء الحديثية۔
- ٤٦۔ طبرانی، ابو القاسم سليمان بن احمد بن ايوب بن مطير اللخمي (٢٦٠-٣٦٠ھ/
٨٧٣-٩٧١ء)۔ المعجم الكبير۔ قاہرہ، مصر: مکتبہ ابن تیمیہ۔
- ٤٧۔ طيأسي، ابو داود سليمان بن داود جارود (١٣٣-٢٠٤ھ/٧٥١-٨١٩ء)۔
المسند۔ بيروت، لبنان: دار المعرفہ۔
- ٤٨۔ ابن ابي عاصم، ابو بكر بن عمرو بن ضحاک بن مخلد شيباني (٢٠٦-٢٨٧ھ/
٨٢٢-٩٠٠ء)۔ الآحاد والمثاني۔ رياض، سعودي عرب: دار الراية،
١٤١١ھ/١٩٩١ء۔
- ٤٩۔ ابن ابي عاصم، ابو بكر بن عمرو بن ضحاک بن مخلد شيباني (٢٠٦-٢٨٧ھ/
٨٢٢-٩٠٠ء)۔ السنة۔ بيروت، لبنان: المکتب الاسلامی، ١٤٠٠ھ۔
- ٥٠۔ عبد بن حميد، ابو محمد بن نصر الكشي (٢٤٩ھ/٨٦٣ء)۔ المسند۔ قاہرہ،
مصر: مکتبۃ السنہ، ١٤٠٨ھ/١٩٨٨ء۔
- ٥١۔ عبد الرزاق، ابو بكر بن همام بن نافع صنعاني (١٢٦-٢١١ھ/
٧٤٤-٨٢٦ء)۔ المصنف۔ بيروت، لبنان: المکتب الاسلامی،

۱۴۰۳ھ -

۵۲. عجلونی، ابو الفداء اسماعیل بن محمد جراحی (۱۰۸۷-۱۱۶۲ھ/۱۶۷۶-
 ۱۷۴۹ء)۔ کشف الخفاء ومزیل الإلباس عما اشتهر من
 الأحادیث علی السنة الناس۔ بیروت، لبنان: مؤسسه الرساله،
 ۱۴۰۵ھ/۱۹۸۵ء۔
۵۳. ابن عدی، عبد اللہ بن عدی بن عبد اللہ بن محمد ابو احمد الجرجانی (۲۷۷-
 ۳۶۵ھ)۔ الكامل فی ضعفاء الرجال۔ بیروت، لبنان: دار الفکر،
 ۱۴۰۹ھ/۱۹۸۸ء۔
۵۴. ابن عساکر، ابو قاسم علی بن الحسن بن ہبۃ اللہ بن عبد اللہ بن حسین دمشقی
 الشافعی (۴۹۹-۵۷۱ھ/۱۱۰۵-۱۱۷۶ء)۔ تاریخ دمشق الكبير
 المعروف ب: تاریخ ابن عساکر۔ بیروت، لبنان: دار الفکر، ۱۹۹۵ء۔
۵۵. ابو عوانہ، یعقوب بن اسحاق بن ابراہیم بن زید نیشاپوری (۲۳۰-۳۱۶ھ/
 ۸۴۵-۹۲۸ء)۔ المسند۔ بیروت، لبنان: دار المعرفہ، ۱۹۹۸ء۔
۵۶. فسوی، ابو یوسف یعقوب بن سفیان (۲۷۷ھ)۔ المعرفة والتاریخ۔
 بیروت، لبنان: دار الکتب العلمیہ، ۱۴۱۹ھ/۱۹۹۹ء۔
۵۷. ابن قانع، عبد الباقی (۲۶۵-۳۵۱ھ)۔ معجم الصحابة۔ مدینہ منورہ،
 مکتبۃ الغرباء الاثریۃ، ۱۴۱۸ھ۔

٥٨. ابن قتيبة، عبد الله بن مسلم بن قتيبة ابو محمد الدينوري (٢١٣-٢٧٦هـ) -
تأويل مختلف الحديث - بيروت، لبنان: دار الجليل،
١٣٩٣هـ/١٩٧٢ع -
٥٩. قزويني، عبدالكريم بن محمد الراعي - التدوين في أخبار قزوين - بيروت،
لبنان: دار الكتب العلمية، ١٩٨٧ع -
٦٠. ابن قيم، ابو عبد الله محمد بن ابى بكر ايوب الزرعي (٦٩١-٧٥١هـ) - جلاء
الأفهام في فضل الصلاة على محمد خير الأنام ﷺ - كويت: دار
العروبة، ١٤٠٧هـ/١٩٨٧ع -
٦١. ابن كثير، ابو الفداء اسماعيل بن عمر بن كثير بن ضوء بن كثير بن زرع بصروي
(٧٠١-٧٧٤هـ/١٣٠١-١٣٧٣ع) - تفسير القرآن العظيم -
بيروت، لبنان: دار الفكر، ١٤٠١هـ -
٦٢. كنانى، احمد بن ابى بكر بن اسماعيل (٧٦٢-٨٤٠هـ) - مصباح
الزجاجه في زوائد ابن ماجه - بيروت، لبنان، دار العربية، ١٤٠٣هـ -
٦٣. ابن ماجه، ابو عبد الله محمد بن يزيد قزويني (٢٠٩-٢٧٣هـ/٨٢٤-٨٨٧ع) -
السنن - بيروت، لبنان: دار الكتب العلمية، ١٤١٩هـ/١٩٩٨ع -
٦٤. مالك، ابن انس بن مالك ﷺ بن ابى عامر بن عمرو بن حارث أصبجى
(٩٣- ١٧٩هـ/٧١٢-٧٩٥ع) - الموطأ - بيروت، لبنان: دار احياء

التراث العربي، ١٤٠٦هـ/١٩٨٥ء-

٦٥. ابن مبارك، ابو عبد الرحمن عبد الله بن واضح مروزي (١١٨-١٨١هـ/٤٣٦-٤٩٨ء)- كتاب الزهد- بيروت، لبنان: دار الكتب العلمية-

٦٦. مزي، ابو الحجاج يوسف بن زكي عبد الرحمن بن يوسف بن عبد الملك بن يوسف بن علي (٦٥٤-٧٤٢هـ/١٢٥٦-١٣٤١ء)- تهذيب الكمال- بيروت، لبنان: مؤسسة الرسالة، ١٤٠٠هـ/١٩٨٠ء-

٦٧. مسلم، ابن الحجاج ابو الحسن القشيري النيسابوري (٢٠٦-٢٦١هـ/٨٢١-٨٧٥ء)- الصحيح- بيروت، لبنان: دار احياء التراث العربي-

٦٨. مقدسي، عبد الغني بن عبد الواحد بن علي المقدسي، أبو محمد (٥٤١-٦٠٠هـ)- الأحاديث المختارة- مكة المكرمة، سعودي عرب: مكتبة النهضة الحديثة، ١٤١٠هـ/١٩٩٠ء-

٦٩. مقدسي، عبد الغني بن عبد الواحد بن علي، أبو محمد (٥٤١-٦٠٠هـ)- الترغيب في الدعاء- بيروت، لبنان: دار ابن حزم، ١٤١٦هـ/١٩٩٥ء-

٧٠. مقدسي، محمد بن عبد الواحد حنبلي (٦٤٣هـ)- فضائل الأعمال - قاهره ، مصر-

٧١. مناوي، عبد الرؤف بن تاج العارفين بن علي (٩٥٢-١٠٣١هـ/

- ١٥٤٥-١٦٢١هـ)۔ فیض القدیر شرح الجامع الصغیر۔ مصر: مکتبہ تجاریہ کبریٰ، ١٣٥٦ھ۔
٧٢. منذری، ابو محمد عبد العظیم بن عبد القوی بن عبد اللہ بن سلامہ بن سعد (٥٨١- ٦٥٦ھ/١١٨٥-١٢٥٨هـ)۔ الترغیب والترہیب من الحدیث الشریف۔ بیروت، لبنان: دارالکتب العلمیہ، ١٤١٧ھ۔
٧٣. نسائی، ابو عبد الرحمن احمد بن شعیب (٢١٥-٣٠٣ھ/٨٣٠-٩١٥هـ)۔ السنن۔ حلب، شام: مکتب المطبوعات، ١٤٠٦ھ/١٩٨٦هـ۔
٧٤. نسائی، احمد بن شعیب، ابو عبد الرحمن (٢١٥-٣٠٣ھ/٨٣٠-٩١٥هـ)۔ السنن الكبرى۔ بیروت، لبنان: دارالکتب العلمیہ، ١٤١١ھ/١٩٩١هـ۔
٧٥. ابو نعیم، احمد بن عبد اللہ بن احمد بن إسحاق بن موسیٰ بن مہران اُصبہانی (٣٣٦- ٤٣٠ھ/٩٤٨-١٠٣٨هـ)۔ حلیۃ الأولیاء وطبقات الأصفیاء۔ بیروت، لبنان: دارالکتب العربی، ١٤٠٥ھ/١٩٨٥هـ۔
٧٦. ابو نعیم، احمد بن عبد اللہ بن احمد بن إسحاق بن موسیٰ بن مہران اُصبہانی (٣٣٦- ٤٣٠ھ/٩٤٨-١٠٣٨هـ)۔ دلائل النبوة۔ حیدر آباد، بھارت: مجلس دائرہ معارف عثمانیہ، ١٣٦٩ھ/١٩٥٠هـ۔
٧٧. نووی، ابو زکریا، یحییٰ بن شرف بن مرئی بن حسن بن حسین بن محمد بن جمعہ بن حزام (٦٣١- ٦٧٧ھ/١٢٣٣-١٢٧٨هـ)۔ الأذکار من کلام سید

- الأبرار۔ بیروت، لبنان: المکتبة العصریة، ۱۴۲۳ھ/۲۰۰۳ء۔
۷۸. نووی، ابو زکریا، یحییٰ بن شرف بن مری بن حسن بن حسین بن محمد بن جمعہ بن حزام (۶۳۱-۶۷۷ھ/۱۲۳۳-۱۲۷۸ء)۔ ریاض الصالحین من کلام سید المسلمین رضی اللہ عنہم۔ بیروت، لبنان: دار الخیر، ۱۴۱۲ھ/۱۹۹۱ء۔
۷۹. وادیاشی، محمد بن علی بن احمد اندلسی (۷۲۳-۸۰۴ھ)۔ تحفة المحتاج إلى أدلة المنهاج۔ مکتة المکرّمہ، سعودی عرب: دار حراء، ۱۴۰۶ھ۔
۸۰. ابن ہمام، محمد بن محمد بن علی بن راجی اللہ بن سرايا بن داود (۶۷۷-۷۴۵ھ)۔ سلاح المؤمن في الدعاء۔ بیروت، لبنان: دار ابن کثیر، ۱۴۱۴ھ/۱۹۹۳ء۔
۸۱. بیثمی، نور الدین ابوالحسن علی بن ابی بکر بن سلیمان (۷۳۵-۸۰۷ھ/۱۳۳۵-۱۴۰۵ء)۔ مجمع الزوائد۔ قاہرہ، مصر: دار الریان للتراث + بیروت، لبنان: دار الکتب العربی، ۱۴۰۷ھ/۱۹۸۷ء۔
۸۲. ابو یعلیٰ، احمد بن علی بن ثنی بن یحییٰ بن عیسیٰ بن ہلال موصلی تمیمی (۲۱۰-۳۰۷ھ/۸۲۵-۹۱۹ء)۔ المسند۔ دمشق، شام: دار المأمون للتراث، ۱۴۰۴ھ/۱۹۸۴ء۔
۸۳. ابو یعلیٰ، احمد بن علی بن ثنی بن یحییٰ بن عیسیٰ بن ہلال موصلی تمیمی (۲۱۰-

۳۰۷ھ/۸۲۵-۹۱۹ء)۔ المعجم۔ فیصل آباد، پاکستان: إدارة العلوم
الأثرية، ۱۴۰۷ھ۔

www.TahirulQadriBooks.com